

THE FINE PRINT

Teori değil. Cevap.

DİJİTAL TÜKETİCİLERE GİZLİ TEHDİT: KARANLIK TİCARİ TASARIMLAR

- Orta Vadeli Program (2025-2027)
Cumhurbaşkanı Kararıyla Uygulamaya Konuldu
- Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve Eylem
Planı (2024-2028) Yayımlandı

GÜNCEL HUKUKİ GELİŞMELER

- Rekabet Kurumu'nun Radarındaki Konu:
İş Gücü Piyasalarındaki Rekabet İhlalleri
- AB'den Yeni Standart Sözleşme Taslağı Hazırlığı

Dijital Tüketicilere Gizli Tehdit: Karanlık Ticari Tasarımlar KVK Kurumu ve Ticaret Bakanlığı'nın Radarında

Dijital ticaretin hızla geliştiği dünyada, özellikle dijital reklamcılık alanında dikkat çeken bir kavram olarak "Karanlık (Ticari) Tasarımlar," karşımıza çıkıyor. Bunlar, tüketicilere yönelik manipülatif ve etik dışı ticari stratejileri içeren, müşterileri bilinçsizce kararlar almaya yönlendiren tasarımlar olarak tanımlanabilir.

Günlük hayatta sıkça karşılaşılan bazı karanlık tasarım örnekleri arasında gizlenmiş abonelik otomasyonları, manipülatif renk kullanımı, ürün özellikleri hakkında yanıltıcı his oluşturabilecek ifadeler, zamanlaması manipüle edilmiş indirimler, bilgi gizleme yöntemleri sayılabilir.

Konunun geçmişine bakacak olursak; 2022'de Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), "Karanlık Ticari Tasarımlar" başlıklı bir rapor yayımlayarak ilk defa bu kavramı ciddiyetle dile getirmişti. Bu kapsamda rapor, tüketicilerin kendi çıkarlarına aykırı tercihler yapmasına neden olabilecek oldukça geniş bir uygulama yelpazesini kapsama dahil ediyordu. OECD'ye göre bu tasarımlar, kullanıcıların bağımsız karar alma yetisini kısıtlayan ve onları işletmenin lehine yönlendiren unsurlardan oluşuyor. Bu kapsamda, OECD taşıdıkları özelliklere göre karanlık tasarımları bazı kategorilere ayırarak aslında karanlık tasarım kavramının genel çerçevesini de çizmiş oldu. İlgili OECD raporu, bu tasarımların tüketicilere ciddi zararlar verebileceğine dair artan endişelere işaret ederek, bu zararları azaltmak adına tüketiciler ve işletmeler için olası çözümler sunuyordu. İlgili OECD raporuna [buradan](#) ulaşabilirsiniz (*yalnızca İngilizcesi mevcut*).

Konuya dair yaşanan son gelişmeye; Kişisel Verileri Koruma Kurumu ile Ticaret Bakanlığı bünyesindeki Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü arasında iş birliği protokolü imzalanmasına dair. Duyuruda, reklam uygulamalarının kişisel veri mahremiyetini ihlal ederek tüketicilerin satın alma davranışını etkileyebileceği; bu sebeple kişisel veri hukukuyla tüketici hukukunun kesiştiğine dikkat çekilerek, dijital reklam konusunda tüketici farkındalığının artırılması ve tüketicilerin kişisel verileri üzerindeki kontrolünün güçlendirilmesinin amaçlandığı belirtildi.

Duyuruda, dijital ortamlarda tüketicilere yönelik gerçekleştirilen; kişisel veriye dayalı hedefli reklamcılık ve aldatıcı ticari tasarım (karanlık ticari tasarım) süreçlerinde, reklamın hedef kitleye ulaştırılabilmesi için fazla ve çeşitli verilerin kullanıldığı, bunun kişisel veriler bakımından riskli olduğuna vurgu yapıldı.

Protokolün detayları henüz bilinmemekle birlikte, karanlık ticari tasarımların son yıllarda kamu kurumlarının radarında olduğuna bir kere daha dikkat çekilmiş oldu. Nitekim Reklam Kurulu, Ağustos 2023'teki toplantısında karanlık tasarımları gündemine almıştı ve bir duyuru yayımlayarak tüketicileri yönlendirmeyi hedefleyen bu uygulamaların yakından takip edileceğini duyurmuştu. Ayrıca Reklam Kurulu, "dijital tüketicinin istismar edildiği ve davranışlarının manipüle edildiği karanlık ticari tasarımların çok çeşitli şekillerde ortaya çıktığına" dijital tüketicinin korunması projesinin faz-1 raporunda da açıkça atıf yapmıştı. Bununla ilgili bir yazımıza [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

Kişisel Verileri Koruma Kurumu ve Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü arasındaki bu iş birliği, dijital tüketiciden yararlanılmasının temel

taşının veri işleme ve yorumlama olması sebebiyle, kişisel veriler mevzuatının uygulaması için de kritik.

Dijitalleşmenin hızla ilerlemesi ve tüketiciye ulaşmanın en kolay yollarından birinin artık dijital platformlar olması sebebiyle, bu iki kurum arasındaki iş birliğinin Türkiye'de karanlık tasarımlara dair izin verilen sınırların belirlenmesi için oldukça anlamlı olduğu söylenebilir.

Duyuru, her iki kurumun sitesinde de yayımlandı, ilgili duyurulara [buradan](#) ve [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

Orta Vadeli Program (2025-2027) Cumhurbaşkanı Kararıyla Uygulamaya Konuldu

2025-2027 yıllarını kapsayan Orta Vadeli Program (OVP) 5 Eylül 2024 tarihli Resmî Gazete'de yayımlandı. OVP, On İkinci Kalkınma Planı'nın (2024-2028) hedefleriyle uyumlu olarak aşağıdaki hedeflere sahip:

- Makroekonomik ve finansal istikrarı güçlendirme,
 - Mali disiplini koruma, orta vadede enflasyonu tek haneye düşürerek fiyat istikrarını sağlama,
 - Ar-Ge ve yenilikçilik kapasitesini geliştirme,
 - Yeşil ve dijital ekonomiye geçiş odağında teknolojik dönüşümü sağlama,
 - Beşerî sermayeyi güçlendirme, işgücü piyasasını daha da etkinleştirme,
 - İş ve yatırım ortamını iyileştirmeyi ve ekonomide kayıt dışılığı azaltmayı ön plana alan, sürdürülebilir büyümeyi sağlama.
- OVP kapsamında, dijital dönüşüm sürecinin hızlandırılması başta olmak üzere aşağıdakiler hedefleniyor:
- Çip endüstrisinde Ar-Ge, tasarım, üretim ve ticarileştirme kabiliyetlerinin geliştirilmesi,
 - Uydu geliştirme ve pazarlama faaliyetleri koordine edilerek nano ve mikro uydu ile mega takım uydu gibi yeni teknolojik alanlarda Ar-Ge ve ürün geliştirme çalışmaları gerçekleştirilmesi,
 - Yapay zekâ alanına özgü tematik kümelenmeler ve araştırma merkezlerinin sayısının artırılması, hesaplama altyapılarının yapay zekâ araştırmacılarına erişiminin kolaylaştırılması,
 - Yapay zekâ ekosistem çağruları ile Türkiye'nin yapay zekâ ekosisteminin harekete geçirilmesi, çağrı kapsamında desteklenen projeler ile geliştirilen çözümlerin ve bilgi birikiminin ekosisteme aktarımının sağlanması,
 - Mevzuatın Avrupa Birliği Yapay Zekâ Tüzüğü ile uyumlaştırılması kapsamında gerekli hukuki düzenleme çalışmalarının yürütülmesi,
 - Blokzincir tabanlı yeni nesil dijital kimlik yönetim altyapısının geliştirilmesi ve devreye alınması,
 - Siber güvenlik alanıyla ilgili müstakil yasal düzenlemelerin AB müktesebatı ile uyumu gözetilerek yapılması,

- Veri ekonomisine geçişi hızlandırmak üzere, veri sahipliği ve veri paylaşım sorumlulukları ile teknik yöntemlere ilişkin hususları da kapsayan ulusal politika çerçevesinin hazırlanması, veri yönetişimi çatı mevzuatı ve yönetim altyapısının bu politika doğrultusunda oluşturulması,
- Uzaktan erişim üzerinden mikro veri sunumunun yasal zeminine yönelik hazırlıkların tamamlanması, bilimsel araştırmalara yönelik Elektronik Veri Araştırma Merkezi (E-VAM) projesi hayata geçirilmesi.

OVP'de ayrıca, yapay zekâ uygulamaları, blokzincir, verilerin dijital ortamda korunması, var olan sistemin yerini dijitalleşmeye bırakması, Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) uygulamasına yönelik hukuki düzenlemelerin tamamlanmasına yönelik hedefler de yer alıyor.

En önemli hukuki beklenti ise; Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun GDPR başta olmak üzere AB müktesebatına uyumunun tamamlanmasının hedefleniyor olması.

OVP'nin yürürlükteki mevzuata nasıl yansıtacağı ve bu hedefler doğrultusunda yeni yapılacak düzenlemeler ise merak konusu.

OVP'nin tam metnine [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve Eylem Planı (2024-2028) Yayınlandı

Yerli ve millî çözümlerle dışa bağımlılığı azaltma ve ulusal güvenlik ile ekonomiye katkı sağlama amaçları doğrultusunda Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve Eylem Planı (2024-2028), Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı koordinasyonundaki ilgili kurum ve kuruluşların katkılarıyla tamamlanarak Resmî Gazete'de yayımlandı. 5G ve nesnelerin interneti teknolojileri ile hızla artan bağlantı sayısı, bulut bilişim kullanımı; ortaya çıkan önemli boyutlardaki verinin büyük veri araçlarıyla analiz edilmesi ve analiz sonuçlarından elde edilen öngörülerle yeni planlamalar ve uygulamalar yapılması, dijital ikiz teknolojileri ile bu planlamalara ve modellemelere katkı sağlanması; planın hazırlık aşamasında göz önünde bulundurulmuş hususlardan birkaçı.

Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve Eylem Planı "İnsan", "Savunma", "Caydırıcılık" ve "İş Birliği" temalarından yola çıkarak altı stratejik amaç ortaya koydu, bunlar; "Siber dayanıklılık, proaktif siber savunma ve caydırıcılık, insan odaklı siber güvenlik yaklaşımı, teknolojinin güvenli kullanımı ve siber güvenliğe katkısı, siber tehditlerle mücadelede yerli ve millî teknolojiler, uluslararası alanda Türkiye markası".

Planın temelini ise; kötü amaçlı basit bir yazılımın büyük ölçekli bir güvenlik tehdidine dönüşebilmesi sebebiyle anılan teknolojiler karşısında, "sıfır güven (zero trust)" anlayışıyla tedbirlerin belirlenerek güvenli bir siber ortamın ve dijital dönüşümün sağlanması, yeni teknolojilerin güvenliğine yönelik gereksinimlerin ve asgari güvenlik kriterlerinin değerlendirilmesi ve belirlenmesi oluşturuyor. Aynı zamanda, ülkelerin siber uzaydaki tehditlerden korunması noktasında, "tasarımdan itibaren güvenlik (security-by-design)" ilkesiyle, yerli ve millî olarak üretilen teknolojilerin öne çıkarılması da plan kapsamında değerlendiriliyor.

Belirtilen tehditlere karşı ilgili plan çerçevesinde; sertifikasyon ve akreditasyon

mekanizmalarının geliştirilmesi, bu alanda verilen teşviklerin artırılması ile siber tehditlere karşı yürütülen mücadelenin bütüncül bir yaklaşımla sürdürülmesi planlanmakta. Planda,

- **Siber dayanıklılık başlığı** altında kurumsal, sektörel ve ulusal bazda; risk temelli analizlere ve acil durum planlamalarına dayalı siber güvenlik yaklaşımının benimsenmesi,
- **İnsan odaklı siber güvenlik yaklaşımı başlığı** altında kurumlarda ve kuruluşlarda, kurumsal siber güvenlik kültürünün yerleştirilmesi,
- **Siber tehditlerle mücadelede yerli ve millî teknolojiler başlığı** altında "Ar-Ge" faaliyetlerinin desteklenerek yerli ve millî siber güvenlik teknolojilerinin geliştirilmesi ve yurt içinde kullanımının yaygınlaştırılması yer alıyor.

Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve Eylem Planı'nın (2024-2028) tam haline [buradan](#); Resmi Gazete'de konuya ilişkin yayımlanan kısmın tam haline [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

Rekabet Kurumu'nun Radarındaki Konu: İş Gücü Piyasalarındaki Rekabet İhlalleri

İş gücü piyasasında teşebbüsler arasındaki rekabet sıkça kendini hissettiriyor; işverenler hem çalışanlarını elde tutmak hem de rakip şirketlerin yetenekli personellerini kendi bünyelerine katmak için adeta bir yarış içinde. Ancak, çalışanların hareketliliğini kısıtlayan ve özellikle maaş ve yan haklar üzerinde rekabeti engelleyen anlaşmalar, piyasadaki var olan dengesizliği daha da artırıyor. Bu bağlamda, en yaygın rekabet ihlalleri arasında çalışan ayartmama anlaşmaları, centilmenlik mutabakatları ve maaş ile yan hakların sabitlenmesine yönelik uygulamalar yer alıyor.

Son zamanlarda iş gücü piyasası, Rekabet Kurumu'nun da odaklandığı en kritik alanlardan biri haline geldi. Rekabet Kurumu, 16 Eylül 2024 tarihinde İş Gücü Piyasalarındaki Rekabet İhlallerine Yönelik Kılavuz Taslağı'nı (**Taslak Kılavuz**) internet sitesinde yayımlayarak kamuoyunun görüşüne açtı. Taslak Kılavuz, iş gücü piyasası ile Rekabetin Korunması Hakkında Kanun arasındaki bağlantıyı daha iyi açıklayarak hem teşebbüsleri hem de kamuoyunu bilgilendirmeyi amaçlıyor.

Rekabet Kurulu geçmişte iş gücü piyasasına ilişkin çeşitli incelemeler yapmış olsa da, bu alanda uzun süre herhangi bir yaptırım kararı uygulamamıştı. Ancak, son dönemde alınan kararlar, maaş sabitleme ve çalışan ayartmama anlaşmalarının kartel (*belirli bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabeti azaltmak veya kısıtlamak amacıyla bu piyasadaki teşebbüsler arasında gerçekleştirilen gizli veya açık anlaşma veya birliktelikler*) olarak nitelendirilebileceğini açıkça ortaya koyuyor. Buna paralel Taslak Kılavuz, söz konusu anlaşmaların kartel kapsamına girdiğini vurgularken, iş gücü piyasasında ortaya çıkabilecek rekabet ihlalleri hakkında da geniş bir perspektif sunuyor.

Taslak Kılavuz'daki önemli düzenlemeler aşağıdaki gibi:

- **Ücret Tespiti Anlaşmaları:** Taslak Kılavuz, ücret tespitine sadece "maaşın belirlenmemesi" gerektiği açısından yaklaşmayıp; ayrıca çalışanların iş seçimlerinde ve genel iş gücü hareketliliğinde etkili olan her türlü çalışma

koşulunun da (örneğin, yan haklar, çalışma saatleri, tatil düzenlemeleri) bu kapsamda değerlendirilebileceğini vurguluyor.

Bu tür anlaşmaların mutlaka iki teşebbüs arasında yapılması zorunlu değil; üçüncü bir tarafın etkisi veya müdahalesi de somut olayın koşullarına bağlı olarak ihlalin kapsamına dahil edilebilir.

- **Çalışan Ayartmama Anlaşmaları:** Bu anlaşmalar, teşebbüslerin birbirlerinin çalışanlarına iş teklifinde bulunmamasını öngörmekle kalmayıp, çalışanların işe alınmasını işverenin iznine tabi tutan uygulamaları da kapsar. Bu tür anlaşmalara konu olan çalışanlar, sadece mevcut çalışanlar değil, teşebbüsün eski çalışanları da olabilir.
- **Bilgi Değişimleri:** Rekabet hukuku bağlamında, bilgi değişimlerinin bir ihlal olarak değerlendirilebilmesi için paylaşılan bilgilerin, pazardaki belirsizliği azaltan veya azaltma potansiyeli taşıyan, rekabete hassas nitelikte olması gerekir. Özellikle stratejik bilgilerin paylaşılması, rakipler arasında bir koordinasyon riskine yol açabilir.

Taslak Kılavuz da bu ilkenin iş gücü piyasasında geçerli olduğunu vurgulayarak, iş gücüne ilişkin hassas kabul edilebilecek maaş, yan haklar gibi bilgilerin paylaşılmasının rekabet ihlali oluşturabileceğini belirtiyor. Ayrıca, bu bilgi değişimlerine aracılık eden üçüncü tarafların da sorumluluk altına girebileceği ifade ediliyor.

- **Yan Sınırlamalar:** Taslak Kılavuz, rekabeti engelleme, bozma veya sınırlama amacı taşımayan, ancak anlaşmanın hedeflerine ulaşılması için gerekli ve bu hedeflerle doğrudan ilgili olan kısıtlamaları “yan sınırlamalar” olarak tanımlıyor.

Taslak, Kurum'un iş gücü piyasasında rekabet ihlalleri konusundaki yaklaşımını somutlaştırarak, ileride yapılacak düzenlemelere ve uygulanacak yaptırımlara ışık tutacak.

Taslak Kılavuz'un tam metnine [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

AB'den Yeni Standart Sözleşme Taslağı Hazırlığı

Bilindiği üzere, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) kapsamında uzun zamandır beklenen değişiklikler nihayet yürürlüğe girdi. Bu değişikliklerin ardından, 10 Temmuz 2024 tarihinde Kişisel Verilerin Yurt Dışına Aktarılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik de yayımlandı.

Yeni yönetmelikle birlikte, yurt dışına kişisel veri aktarımına ilişkin yeni rejim belirginleşirken; sektörün önde gelen aktörleri tarafından en çok tercih edilen yöntem olarak standart sözleşmeler ön plana çıkıyor. Nitekim, KVKK değişikliklerinin ardından yayımlanan standart sözleşmeler, Avrupa Komisyonu'nun yayımladığı standart sözleşme taslaklarıyla da büyük ölçüde uyumlu.

KVKK değişiklikleri gündemde yer almaya devam ederken, AB'de ise yeni bir standart sözleşme seti tartışılıyor.

Avrupa Komisyonu tarafından 2021 yılında Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan standart sözleşme taslakları sonrasında, özellikle AB dışındaki şirketlerin, Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'ne (GDPR) tabi olup

olmadığını ve AB'deki şirketlerden alınan kişisel verilerin “üçüncü ülkeye veri aktarımı” olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceğini sorgulayan birçok tartışma ortaya çıkmıştı.

Bu tür durumlarda GDPR kapsamındaki standart sözleşme taslaklarının uygulanıp uygulanmayacağı merak konusuydu. Özellikle, veri alan taraf zaten GDPR'a tabi olduğunda, standart sözleşmelerin yükümlülüklerin tekrarlanmasına ve uyum sürecinde çelişen yasal gereklilikler nedeniyle kafa karışıklığına neden olabileceği dile getiriliyordu.

Ancak Komisyon, AB dışında olup GDPR'a tabi olan veri sorumluları için özel bir standart sözleşme seti hazırlayacağını duyurdu. 2025 senesinin ikinci çeyreğinde yeni standart sözleşme setinin Avrupa Komisyonu tarafından kabul edilmesi bekleniyor.

Bu konunun Türkiye açısından önemiye; özellikle Türkiye'de yerleşik olup GDPR'a tabi olan şirketlerin, artık kendilerine aktarılan verilerle ilgili yeni bir standart sözleşme setiyle karşı karşıya kalabilecek olması. Özellikle hizmet sektörünün bu değişikliklerden ilk etkilenecek sektör olması bekleniyor.

Ayrıca Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun, KVKK'nın uygulama alanını geniş yorumlayan kararları dikkate alındığında, benzer bir standart sözleşme setinin Türk hukukunda da gündeme gelip gelmeyeceği merak konusu.

Avrupa Komisyonu'nun duyurusuna [buradan](#) ulaşabilirsiniz (AB dillerinde mevcut).

Editörler

Görkem Gökçe

gorkem.gokce@gokce.av.tr

**Doç. Dr. Mehmet
Bedii Kaya**

bedii.kaya@gokce.av.tr

Elif Aksöz

elif.aksoz@gokce.av.tr

Yağmur Yollu

yagmur.yollu@gokce.av.tr

Hakkımızda

Gökçe Avukatlık Ortaklığı birleşme ve devralma, iş ortaklığı, özel sermaye ve ortak girişim işlemleri, bankacılık ve finans, sermaye piyasaları, sigortacılık, teknoloji, medya, telekom ve internet, e-ticaret, veri koruma, fikri mülkiyet, regülasyon, ticari alacak takipleri, gayrimenkul ve ticari dava alanlarını içeren geniş bir yelpazede hukuki hizmetler sunan İstanbul'da bulunan bir hukuk bürosudur. Hukuki personel ve uzmanlığımız hakkında daha fazla bilgi için www.gokce.av.tr adresinden web sitemizi ziyaret edebilirsiniz.

Lütfen bizimle iletişime geçin

info@gokce.av.tr

0 212 352 88 33

The Fine Print yalnızca genel bilgilendirme amacıyla hazırlanıp yayınlanmakta olup hukuki tavsiye içermemekte ya da avukat- müvekkil ilişkisi oluşturmamaktadır. Daha fazla bilgi almak istiyorsanız lütfen Gökçe Avukatlık Ortaklığı ile irtibata geçiniz. The Fine Print'de yer alan hiçbir içerik Gökçe Avukatlık Ortaklığı'nın yazılı izni olmaksızın çoğaltılamaz ya da uygun bir şekilde kaynak olarak gösterilmeksizin yayınlanamaz. İçeriğin doğruluğunu sağlamak için gereken tüm çaba gösterilmiş olmasına rağmen, Gökçe Avukatlık Ortaklığı içeriğin doğruluğunu garanti etmemektedir ve burada yer alan bilgilerdeki herhangi bir hata veya söz konusu bilgilere güvenilmiş olması dolayısıyla sorumlu tutulamaz. The Fine Print Gökçe Avukatlık Ortaklığı müvekkileri için hazırlanmıştır ve büronun müvekkilleri dışındaki dolaşım olasılığı reklam olarak yorumlanamaz.